

Alles kla(a)r?

VALSE VRIENDEN TUSSEN HET DUIJS EN NEDERLANDS

ERLIJN VAN GENUCHTEN

KEMPER CONSEIL *Publishing*

COLOFON

© 2014, Erlijn van Genuchten, Tübingen (Duitsland)

Redactie: KEMPER CONSEIL *Publishing*, 's-Gravenhage

Ontwerp omslag: Harmen Mol, Middelburg

Vormgeving binnenwerk: Grafisch!OK, Nootdorp

Druk: Bariet, Steenwijk

ISBN: 978 907 6542 744

NUR: 631

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means without permission in writing from the publisher.

Ohne die schriftliche Erlaubnis des Herausgebers darf kein Teil dieses Buches veröffentlicht werden, sei es als Vervielfältigung, Film oder auf eine andere Art.

KEMPER CONSEIL *Publishing*

Westvlietweg 67 F

2495 AA 's-Gravenhage

Nederland

T 070 – 386 80 31

E info@kemperconseil.nl

I www.kemperconseil.nl

Inhoudsopgave

Inleiding 7

A Abgang - Ausstellen 11

B Backen - Büro 27

D Dach - Dürr 57

E Eben - Es 69

F Fähre - Fort 79

G Gang - Günstig 90

H Hahn - Hut 109

I In - Irritieren 120

J Je 123

K Kachel - Küssen 125

L Lachs - Los 145

M Machen - Mund 163

N Na(h) - Note 174

O Ober - Offenbar 178

P Pappe - Puffen 180

Q Quetschen - Quote 193

R Rahm(en) - Rüsten 194

S Sacht - Stur 207

T Tafel - Trotz 240

U Überholen - Urne 252

V Vandale - Vorüber 256

W Wacker - Wissen 275

Z Zack - Zweig 288

Geraadpleegde bronnen 296

Index 297

A

ABGANG

Hast du seinen Abgang gesehen?

Heb je zijn afsprong gezien?

D

Abgang heeft verschillende betekenissen die bijna allemaal anders zijn dan het Nederlandse *afgang*.

- 1) Zo verwijst **Abgang** naar een *afsprong*:

Sie hat dieses Mal Pech gehabt: Beim Abgang vom Barren hat sie sich ihren Knöchel verstaucht. (zie ook PECH)

Deze keer heeft ze pech gehad: bij de afsprong van de brug heeft ze haar enkel verzwikt. (zie ook ENKEL)

- 2) En naar *afdrank*:

Dieser Wein hat einen bitteren Abgang. (zie ook WEINEN)

Deze wijn heeft een bittere afdrank.

- 3) Verder kan **Abgang** ook *miskraam* betekenen:

Wann wird dein Baby geboren? – Es wird nicht geboren, weil ich einen Abgang / eine Fehlgeburt hatte.

Wanneer wordt je baby geboren? – Dat gaat niet gebeuren, omdat ik een miskraam heb gehad.

Deze vraag is een voorbeeld van **ins Fettnäpfchen treten**. Die uitdrukking gebruik je wanneer iemand iets vraagt of zegt dat achteraf pijnlijk blijkt te zijn. Dit gezegde verwijst naar de bakken waar vet van opgehangen vlees in lekte. Als iemand per ongeluk in zo'n uitlekbak stapte en een vetspoor in het huis achterliet, was dat voor de betrokkene en de vrouw des huizes een 'pijnlijke' aangelegenheid.

- 4) Tot slot kan **Abgang** ook *dood/overlijden* betekenen:

Während eines Krieges gibt es immer viele Abgänge.

Tijdens een oorlog sneuelen altijd veel mensen.

Andere manieren om aan te geven dat iemand overleden is, zijn: **er ist gestorben**, **er ist tot** (zie ook TOT), **er ist verstorben**, **er ist umgekommen**, **er ist ums Leben gekommen**, **er hat den Löffel abgegeben**, **er ist über den Jordan gegangen** en **er hat das Zeitliche gesegnet**. Verder kun je **den Geist aufgeben** gebruiken als bijvoorbeeld een batterij leeg is.

N

De belangrijkste betekenis van het Nederlandse *afgang* is een *beschamende mislukking*. De juiste vertaling daarvoor is **Blamage** of in een formelere context **Debakel**:

Hij is die afgang nooit te boven gekomen.

Toen hij probeerde haar te verleiden, is hij afgegaan als een gieter.

Zowel de uitdrukking **wie ein begossener Pudel** en **pudelnass** (*kletsnat*) komen mogelijk van poedels die ingezet werden voor de jacht en daarvoor vaak het water in moesten.

Er hat die **Blamage** / das **Debakel** nie **überwunden**.

Als er versuchte, sie zu verführen, **stand er da wie ein begossener Pudel**. (zie ook VERSUCHEN)

ABHAKEN

Es ist schön zu sehen, was schon mal **abgehakt** werden kann.

Het is fijn om te zien wat al afgevinkt kan worden.

D

Abhaken (*afvinken*) doe ik bijna dagelijks, omdat mijn 'to do' lijst nooit leeg is:

Die Aufgabe ist erledigt, also kann ich sie auf meiner To-do-Liste **abhaken**.

Deze taak is volbracht, dus kan ik haar op mijn 'to do' lijst afvinken.

N

Afhaken als *ophouden met* vertaal je met **abschalten**:

Ik begrijp niet waar het om gaat. Ik haak af.

Ich verstehe nicht, worum es geht. Ich **schalte ab**.

Afhakken (let op de dubbele k) vertaal je met **abhacken**:

Het is niet erg prettig om te zien hoe een arm afgehakt wordt.

Es ist nicht schön zu sehen, wie ein Arm **abgehackt** wird.

De uitspraak van **abhaken** is met een lange a terwijl de uitspraak van **abhacken** met een korte a is.

ABKOMMEN

Ich kann nicht von meiner Arbeit **abkommen**.

Ik kan niet van mijn werk loskomen.

D

Abkommen kan een werkwoord en een zelfstandig naamwoord zijn.

1a) Een van de betekenissen van het werkwoord **abkommen** is *loskomen* / *zich losmaken*:

Ich kann nicht von meiner Arbeit **abkommen/wegkommen**, weil es immer noch so viel zu tun gibt.

Ik kan me niet goed van mijn werk losmaken, omdat er nog altijd zo veel te doen is.

1b) Ook kan **abkommen**, net als in het Nederlands, *afkomen* in de zin van *afdwalen* / *afgeraken* betekenen:

Als ich gestern nach Hause fuhr, bin ich wegen Glatteis von der Fahrbahn abgekommen.

Toen ik gisteren naar huis reed, ben ik door ijzel van de weg (af) geraakt.

- 2) Het zelfstandig naamwoord **Abkommen** betekent *overeenkomst/akkoord*, vaak tussen staten, instituten, enzovoorts:

Der FBI hat über ein geheimes Abkommen zwischen den Niederlanden und Deutschland berichtet. (zie ook BERICHT)

De FBI heeft van een geheime *overeenkomst* tussen Nederland en Duitsland melding gemaakt.

Zo bestaat bijvoorbeeld **das Jalta-Abkommen**, waarin Churchill, Roosevelt en Stalin in 1945 afspraken vastlegden over de oorlog tegen Duitsland en wat er na de oorlog zou moeten gebeuren. Ook bestaat **das Schengener Abkommen**, een akkoord van de EU over grenscontroles en strafvervolgingen. Dit akkoord is vernoemd naar het Luxemburgse Schengen waar het contract is ondertekend.

N

Afkomen heeft veel betekenissen waarvoor je in het Duits steeds verschillende vertalingen nodig hebt.

- 1) Voor *afkomen* met de betekenis *kwijtraken* gebruik je **loswerden**:

Hoe denk je dat we van deze oude bank afkomen?

Was meinst du, wie wollen wir dieses alte Sofa loswerden?

- 2) Voor *afkomen* als je ergens uit redden gebruik je **davonkommen**:

Ik geloof dat ik daar goed vanaf ben gekomen!

Ich glaube, dass ich gut davongekommen bin!

- 3) Voor *afkomen* als *afronden* gebruik je **fertig werden**:

Ik heb het gevoel dat het artikel nooit afkomt.

Ich habe das Gefühl, dass dieser Artikel nie fertig wird.

- 4) Voor *afkomen* als *afdalen* gebruik je **herunterkommen**:

Kom van dat dak af!

Komm vom Dach herunter!

- 5) Voor *afkomen* als *naar iets of iemand toekomen* gebruik je **hingehen zu** of **zukommen auf**:

Hij kwam op mij af en hielp mij overeind.

Er ging auf mich zu und half mir auf die Beine. (zie ook HALF)

Een professor kwam op me af om mij te zeggen hoe leuk hij mijn presentatie vond.

Ein Professor kam auf mich zu, um mir zu sagen, wie toll er meine Präsentation fand.

ABMACHEN

Hast du das abgemacht?

Heb je dat afgesproken?

D

Omdat **ab** *af* en **machen** *maken* betekent, is het verraderlijk dat **ab** en **machen** samen geen *afmaken* betekenen.

- 1) Een veelvoorkomende betekenis van **abmachen** is *overeenkomen/afspreken*. In deze context wordt het voltooid deelwoord **abgemacht!** ook gebruikt:

Weil ich heute keine Zeit habe, müssen wir einen neuen Termin abmachen.

Omdat ik vandaag geen tijd heb, moeten we een nieuwe afspraak maken.

Morgen um 10 Uhr? – Ja, das passt gut. – Okay, abgemacht!

Morgen om 10 uur? – Ja, dat komt goed uit. – Oké, afgesproken!

- 2) Ook kan **abmachen** in spreektaal *afdoen/afnemen* betekenen:

Bevor ich anfangen konnte zu streichen, musste ich zuerst den Schmutz von der Decke abmachen.

Voordat ik kon gaan schilderen, moest ik eerst het vuil van het plafond afnemen.

Das mach dir mal ab!

Zet dat maar uit je hoofd!

N

Ook *afmaken* heeft verschillende betekenissen.

- 1) De meestgebruikte betekenis van *afmaken* is *iets tot een einde brengen*. Dat vertaal je met **erledigen / fertig machen**:

Ik zou graag deze opdracht willen afmaken.

Ich möchte gerne diese Aufgabe erledigen / fertig machen.

Omdat de kunstenaar was overleden, heb ik het schilderij afgemaakt.

Weil der Künstler verstorben war, habe ich das Bild fertig gemacht.

- 2) **Fertig machen** kun je ook gebruiken als het gaat om *afmaken* als *vernietigend beoordelen*. Andere vertalingen zijn **heruntermachen** en **abkanzeln**:

De pers heeft het boek afgemaakt / vernietigend beoordeeld.

Die Presse hat das Buch heruntergemacht.

- 3) Als het bij *afmaken* om *doden* gaat, vertaal je dat in het algemeen met **umbringen/töten**.

Maar als het specifiek om het *doden van vee* gaat, kun je ook **abschlachten** en voor het *doden van mensen* ook **niedermachen/niedermetzeln** gebruiken (zie ook **ABGANG** voor verschillende manieren om te zeggen dat iemand overleden is):

Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn veel joden afgemaakt/omgebracht.

Im Zweiten Weltkrieg sind viele Juden umgebracht/getötet worden.

Omdat deze ziekte besmettelijk is, moeten alle dieren afgemaakt worden.

Weil diese Krankheit ansteckend ist, müssen alle Tiere abgeschlachtet werden.

Bij een amok zijn tien mensen afgemaakt.

Bei einem Amoklauf sind zehn Leute niedergemacht/niedergemetzelt worden.

Amok komt van het Maleisische ‘amuk’ wat *woedend/razend* betekent. Tegenwoordig verwijst het naar het in blinde woede vaak willekeurig doden van mensen.

- 4) Tot slot kun je *je ergens van afmaken*, wat *het uit gemakzucht slecht doen* betekent. Dat kun je op verschillende manieren vertalen:

Hij maakte zich makkelijk van zijn huiswerk af.

Toen ik hem daarop aansprak, maakte hij zich er met een grapje van af.

Hij heeft zich met een jantje-van-leiden van de organisatie van het feest afgemaakt.

Deze uitdrukking is vernoemd naar Jan van Leiden. Deze ambachtsman leefde in de 16^e eeuw en stond bekend als mooiprater.

Er schaffte sich seine Hausaufgabe vom Hals.
Als ich ihn darauf ansprach, zog er sich mit einem Witz aus der Affäre.

Er hat sich mit faulen Ausreden vor der Organisation der Feier gedrückt.

ABRECHNEN

Soll ich abrechnen?

Zal ik de rekening brenghen?

D

Als **abrechnen** met geldzaken te maken heeft, kan **abrechnen** *afrekken* of *een eindrekening opstellen* betekenen:

Wie kann ich die Mehrwertsteuer abrechnen?

Hoe kan ik BTW afrekken?

Muss ich die Kasse schon wieder abrechnen?

Moet ik alweer de kas opmaken?

Verder kan **abrechnen** *afrekenen* betekenen als het om *verslaan* gaat:

Ich habe mit dem Gegner abgerechnet.

Ik heb met de tegenstander afgerekend.

N

Op wintersportvakantie hoorde ik een gast naast ons aan de ober vragen of hij mocht **abrechnen**. De ober begreep hem niet direct, omdat je in deze context **(be)zahlen** gebruikt:

We willen graag afrekenen.

Wir wollen gerne (be)zahlen.

Maar soms vertaal je *afrekenen* met een heel ander woord:

Je moet hem alleen op zijn prestaties afrekenen,
niet op zijn uiterlijk.

Du solltest ihn nur nach seinen Leistungen beurteilen,
niet nach seiner Schönheit.

ABSEHEN

Er hat bei mir abgesehen.

Hij heeft bij mij afgekeken.

D

- 1) In het Duits betekent **absehen** *overzien* en *afkijken*:

Die Folgen von diesem Beschluss lassen sich nicht absehen.

De gevolgen van dit besluit zijn niet te overzien.

Die Kunst vom Stricken habe ich von dir **abgesehen**. (zie ook STRICKEN)

De kunst van het breien heb ik van jouw **afgekeken**.

2) Verder kan **absehen** ook, net als in het Nederlands, *afzien van / laten varen* betekenen:

Die Stadt hat vom Fahrverbot **abgesehen**.

De gemeente heeft van het rijverbod **afgezien**.

3) Ook kan **absehen** de betekenis hebben van *het gemunt/voorzien hebben op*:

Sie hat es darauf **abgesehen**, mich in ein schlechtes Licht zu rücken.

Zij heeft het erop **gemunt** mij in een kwaad daglicht te stellen.

Van het werkwoord **absehen** zijn het zelfstandig naamwoord **Absehen** (*plan/doelwit*), het bijvoeglijk naamwoord **absehbar** (*afzienbaar*) en het bijwoord **absichtlich** (*expres / met opzet*) afgeleid.

N

Afzien in de betekenis *lijden / moeilijkheden verdragen* vertaal je met **abrackern**:

De schaatsers moesten tijdens de Elfstedentocht flink **afzien**.

Die Schlittschuhläufer mussten sich beim Elfstedentocht ganz schön **abrackern**.

Afzien in de betekenis *besluiten er afstand van te doen* gaat samen met *van* en vertaal je met **verzichten auf**:

Ze heeft **afgezien van** een carrière.

Sie hat **auf ihre Karriere verzichtet**.

AB UND AN

Vielleicht finden Sie **ab und an** mal Krümel auf dem Boden.

Misschien vindt u **af en toe** wat kruimels op de grond.

D

Ab und an lijkt te betekenen dat iets vaak zo is, omdat het doet denken aan *af en aan*. Maar met **ab und an** geef je juist aan dat iets niet vaak gebeurt, omdat het *af en toe* betekent. Onlangs ontdekte ik dat ik **ab und an** zonder nadenken in de juiste betekenis gebruikte. Het duurt misschien even, maar ooit wen je dus aan zo'n verwarrende uitdrukking. Voor *af en toe* wordt ook **ab und zu** gebruikt; dat levert geen probleem op.

N

Voor *af en aan* gebruik je **hin und her** of **auf und ab**:

In de winter rijden de vrachtwagens met zout **af en aan**.

De verhuizers lopen al de hele dag **af en aan**.

Im Winter fahren die Lastwagen mit Salz **hin und her**. (zie ook FAHREN)

Die Möbelpacker laufen schon den ganzen Tag **auf und ab**.